

Book Illustration

Stockholm, tryckt hos P. Palmquist's Aktiefölag, 1905.

N:o 2.

Jåula-manon 1905.

Wuoftas jatte.

Läffåmus Samita påta akti manon pasatis-mano rajeft fitta wuoratjis-mano radjai. Fjært nummerin lä 16 piele. Hadde: 50 öre jake äutäft. Uwtå nummera hadde lä 10 öre.

Jåula-laulotis.

O, taw härlofis,
 aiwe salokis
 jåulapafew
 tall' pasotip!
 Kristus lä påtam,
 wäraltaw tjäutam.
 Uwoheh, ja, awoheh,
 o kristafis!

O, taw härlofis,
 aiwe salokis
 jåulapafew
 tall' pasotip!
 Rapas lä alme.
 Ängela njalme
 fättjo talle: Uwoheh,
 o kristafis!

(Laulotuwwa kä: "O, du härliga, o, du saliga, glädjebbringande juletid!")

Tat stuorra jáulatinoukas.

Rá pako sjattai ádtjen, ká Zupmela Barne, riekatam Utjeft iefewist, sjattai Almatja-parnen, riekatam neita Mariaft, puollai tat stuorra jáulatinoukas. Dat káttotumwa jatnes tjuoukasin, tan tieti atte tat tjuoukat káikait almatjit, ja tat káttotumwa stuorra tjuoukasin, taina ká káppatjaka hietnikah ja jutarah káikih wantartit tan tjuoukasa sinne. Dat manatj, kutti riekati Bethlehemin, lá tat jatnes ja stuorra tjuoukas, kán tieti mi ain ádtjop pasotit jáulaw ja tšakkittit ietjame jáulakintalit.

Tan mana kudnen ja muitolwasjan mi pasotip taw frista-latj tjággálwasa awwosammus pasew.

Jáulapeiwe stuorra tjuoukas wadda stuorra awow. Dat hadjit jakotizwuota ja watnajako sjeunjetaw ja tšakkit áta táiwow suddari waimoita. Rákte tat sjadda, taw tadjat fuoros wal tat, kutti ietj lá wantartam sjeunjetin, wani atte luhui tietam, káanne su káino náffa. Rá sunji su táiwotiz wuofen tjuoukas padjani evangeliumin, te sán aitsakáti ietjas wataw, ja taja wil tšakkani táiwo su waimo sinne. Ja mate tšielkaput tat tjuoukas paiti su sielo sija, tate jallapun sjattai su ietjas wantartim ja tate watafabbon su wuofe, walla su áután sjattai tjuoukafabbon, ká sán tan tjuoukasin alki wuoinet ja tádtát riektesfártokwuota peiwew, mi li padjanam jalokwuotaina ietjas sáji wuolen. Rá almatj náu ádtjo wuoinet tjuoukasaw Zupmela tjuoukasa sinne, te sán matta hiewetit Zupmela jalokwuotaw ja awwosit Zupmelist, ietjas Lánestidjest; te sjadda rákta jáula-awwo, jutte almatj lá ádtjom takkar wattaltakait, mai áutáft sán matta waimost awwosit. Ja tat awwo sjadda stuorapun ja rainafabbon, ká almatj ádtjo ángeli ja áileji kum laulot Zupmela hiewetusaw. Tat stuorra ja tšielkafit kilte tjuoukas tjuoukat sutto ja jappema sjeunjes sluoffoit ja tjágga suddarit su pirra, kutti jáula: "Mán láw wáralta tjuoukas; tat, kutti mu tjuowwo, sán i káikah sjeunjetin wantartit, ainat sán kálka atnet iellema tjuoukasaw". Su lunne lá siratimme tjuoltem-karte wuolos káikotum, jutarah ja hietnikah läh lánestum sámma armost ja hiewetih Israela Zupmelaw. Awwo lá stuoraw te ká tjuoppam-aiken, jala ká jallahah juoketurwih, ká almatj lá ádtjom tuostot manaw Jesujaw ietjas Lánestidjen suttoft, jappemist

ja tuopmoit, te almatj laulo waimo haloit: "Munji lä juotas wuorpe pätam, ja, akka arpe, maha män puorist likow".

Tat stuorra jäulatjuoukas hadjit sutto nietaw ja tieddemaw. Tat äpme lä wasšam, kaika lä ätäjin šjaddam.

Näte šwatah ja äkfi riše läh tšuoukitum. Š läh mife ierit-tuob-
mim taita, kutih läh Kristus Šefusa šinne. Šuš täiwotišwuota
šjeunjet li kaššak ja ämetäpito kuoddalim ja lafa tuopmoh ila läš-
šätah, te šjattai tšuoukas tate tšappepun ja šridjauwota lafa karro-
timme wuoleš ja ämetäpito rafe tate tiurafabbon. Šalok li tat
päddä, ká šutto rigge tšäutetuwai ja šuddo-näte katjai ämetäpitoš

ja waimošt ierit. Te jhattai rafe ja siettoswuota sielloi. Wuoi, man äutos lä tat, kä swainalatjwuota swakah tjuoukituwih ja swainas lä luomas. Dan pirra laulo salma-tjalle: "Kä Härä ätästt tšieggi Sionaw, te mi lime te kä niekon. Te tiwai mia njalme mädjofimmešt ja mia njuowtjaw awošt; talloi hietnikah jaulin: Härä lä takkam stuorra ämit siaina. Ja, Härä lä takkam stuorra ämit miaina; tantieti mi läp awon."

Jäula stuorra awwo-äpme. "Midji lä riekatam manna, parne lä midji wattetum." "Näu ietši Zupmel wäraltaw, att sän äkšowatti ietjas aina-riekatam Parnew." Mina-riekatam Parne lä nappo Zupmela stuorra jäula-wattaltakka midji. Tat manna, kutti lä midji riekatam, kätjotuwwa Immanuel, Zupmel miaina. Mi tat manna lä, tat wuošetuwwa kaik tšielkajammust ju namaišt, maiše färt altak tietet äwtäw ju äutos parkoist. Mia Länestidje lä Zupmela Siona riewtes känäkis. Ätnama känäkasah pajas- anetuwwih ietjasa rikaišt, walla i läh näu Siona känäkasa kautoi. Sän kuodda härrawuotas ietjas äkki nanne. Täppe tän ja män tjäkkähin, jus mäi allas jakkim ju nala, ja sän kuodda miaw ja aktan miaina mia stuorra märrähit ja kiertamit. Kä sän laiti ietjas manait äutoslakai, te sän lä tat, kutti ratew tieta, makkar ikkenis watai mi pätaluluime. Sän lä kaitwiefšes Zupmel, Tapmokis, kutti matta warjalit ja päloštallat ietjas harkes manait, Ättje, kutti iefewen aikai atna märrähaw ietjas manai pirra, ja Rafe-äime, kän rifan iefewe rafe kalka ärröt. Kaika tat jhadu mia stuorra awwon, kä mi talle wašt ädtjop jäulaw pajotit. Waipe mia waimoh lulun tiwwat awošt ja manai lakai titet ja hiewetit kaika äutäst, maw Zupmel lä takkam mia äutäst, ja ai tan äutäst, maw sän sitta ja kalka takkat miaina.

Swerje flagga.

Talle lä Swerje waft ädtjon ruoptot ietjas tuolla flaggaw jala lipšjow, mangel kâ Wuona märka lä waltetum ierit taste. Swerje alef jala latte flagga ietjas wiſtis ruošjaina lä tälen mannam Swerje almoka äutân mädde kudnelatj târro-mättin. Kâ tat mainos kânâkis Gustaf 2 Adolf târoi Dyſflantan Lutherusa läro pieleſt, talloi kuoddin ſwänſkalattjah taw alef ja wiſtis flaggaw ietjaja târroſuowa äutân. Kânne ifkenis amas rikai almatjah wuoinin taw alef linew ietjas wiſtis ruošjaina, tâppe ſi muitin taw muottakist tiewaſ, walla tjappa lantaw Wuortan.

Ja talle lipšjo tat flagga Stoekholma ſlatta padjel ja äbbâ mia lanta padjel, kânne ifkenis ſwänſkalattjah wiesſjoh, kutih iettſih ietjaja aiteklantaw.

Kâ mi wuoinep ietjame tâlotj kudnetum flaggaw lipšjomini ietjame häimai padjel, te mi muitep ietjame aiteki jakkoliswuotaſt ewangeliumalatj lärröi, kânâkaſjai ja aiteklantai. Mi muitep ſia jakow Supmela nala wuoſtai-mannami aiki ſinne ja kâkte ſi täiwon wiefew nietaſt. Mi tietep, atte ſia täiwo i läh ſkapmoi pätam.

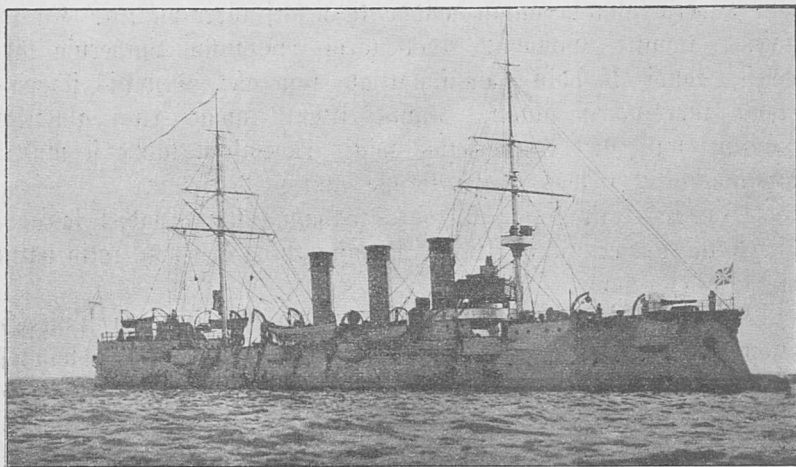
Midji kalka tat alef ja wiſtis flagga hällat jamma kiereswuota pirra mia riekatim-lantai ja mia kânâkaſjai; tat kalka muitajattet miaw taste, atte mi ai mattep târwostallat ietjame aiteki Supmela nala, talloi ai, juſ läſſis ja jjeunjis aikeh pätalulun.

Mi wuoinep ietjame alef ja wiſtis flagga färjait jala painoit alme alef läptân ja päiwaſja källen. Mi wuoinep tait painoit tjatje tjielka ſpegelin ja ätnama wiſtis raſin. Kânne ifkenis mi waddſep, mattep mi ädtjot muitolwaſjaw ietjame iettielis riekatim-lantaſt.

Kudnetum läkis tan tieti mia alef ja wiſtis ſwänſkalatj flagga!

Karjeli tärro Japanina.

Mia radna-rifa lulne, Karjela rifa, kånne änap kå akta tjuote ja witta läke nan miljona almatjah wiesjoh, lä kuffew kättjalam stuoretit ietjas famow mätkatin lulne amas almoki kaskan Asian. Ja tan sinne lä tat stuorra rifa atnam takkar wuorpew, atte kutat äße äbbå ätnamišt kullo taja. Mutetadtjit ietjasa famow Asian läh karjelah takkam ruoutewädjaw äbbå europalattj Karjela rifa tjata ja

Akta karjeli tärro-hawfsaišt.

äbbå nuortattj Asia jala Sibiria tjata kitta Stuorra Oceana jala mära radjai lulne. Dat ruoutewädja lä tušan mila kuffat.

Äna änapuw läh karjelah waltam Asia lantast ja tah almokah, kutih wiesjoh täppe, läh pallam karjeli stuorra famošt.

Walla täppe mätkatin lulne kaimoi taurk akta almok, mi karweti ietjas arret karjelit waltemišt wil änap lantait ietjasa wuollai. Dat li Japanan almok. Tanalmoka läkko lä wittaläkk miljona. Tah japanalattjah wiesjoh muttem stuorra suolloi nanne Stuorra Oceanan jala märan Asia lulottj fatten. Ei läh ain hietnikah, walla si läh taurk mangemus aiki lärranam ällo ätnakaw kristakis almokist. Taina kå japanalattjah atnih stuornas ja muttak wiesjomwuokew ja iettših ietjasa

aiteklantaw padjel kaika, läh si mattam lajetit ietjasa famow ätnakit. Ei hašatin allasija tärro-hawšait ja si harjitin ietjasa tärro-älmait.

Ja te si wimak tadjatin, atte si ledjin karwajah alket tärrow taina stuorra Karjela rikaina, mi i lam käsjet mattam jakket, atte tat unna Japan kalkai tuostot arret siaw stuoretimmešt ietjasa famow lulle-lantain.

9 peiwen februari- jala kuowa-manon 1904 alki tärro ja japanalattjah mattin talaka täšjtit muttemit karjeli tärro-hawšaišt. Karjelah stuorastallin ja jakkin, atte lului alke täšjtit Japana rikaw. Walla talloi päštöt jakkin. Japanalattjah widnijin ahtat

Karjelah ja japanalattjah tärro.

pirkast ietjasa jaloswuota ja puorre harjanimme pakto. Karjeli tärro-fuowah wiertijin patarit japanalattjai äutäšt. Wimak tan jake wuostas peiwen wiertijin karjelah waddet japanalattjaita nanos fästnikaw, Port Arthuraw, man äutäšt mädde tufana japanalattjah tärro-älmah jaloslafai ledjin waddam ietjasa häffaw.

Sisgepun lanta sinne tjäggin karjelah wašt stuorra tärro-fuowait, walla japanalattjah mannin tanne ai sia wuosti.

Wuostas wakton mars- jala njuktja-manon tärrotuwai takkar tärro, maw wäralt marjo i käsjet äutäl läh wuoinam. Rietjav tjuote tufana tärro-älmah käbbat pielen äipon taw tärrow. Tat sjattai tan äpme käjjar-štata Mukdena fuoran Mandšuria lantan.

Kå karjelah afew, stuorap ja unnep târoin, widnituwwin taiist jalos japanalattjaiist, te si wimaf radjin Europast åbbå tâfew târro-hawfaiist Japani, wai si tan pakto kalkin mattet naggit japanalattjait ruoptot. Karjeli târro-hawfah ledjin juo pätam Japana lakka ja aikon mannat tan aina fästniki, maw karjelah atnin aimon Stuorra Oceana katten. Walla japanalatj târro-hawfah latin karjeli hawfaiist Korea tjälmen. Muttemit taiiste si waltin, muttemit jis wuotjin mära tjielnalassai. Mädde tufana karjelatj säwma-älmah wuodjon tjielnalassai ietjasa hawfai kum ja mädde tufana ietjatah waltetuwwin fankan japanalattjaiist. Tat sjattai maj- jala mormes-mano mange-kietjen.

Käites katten tjuodtjon harmat stuorra târro-fuwowah wuosta-lakoi. Kälmäläff mila kuffotakan tjuodtjon karjelatj ja japanalatj târro-fuwowah karwajin târroi. Åbbå wäralt wuorti stuorra paloina ätä tjiertetis târow, man sinne tjuote tufana târro-älmah kalkin kättetuwwat jala sarjituwwat. Walla tat pallemis târro aretuwai.

Presidenta Hoosewelta lusa Amerikan pätin jattaf-älmah Karjela rikast ja Japaniist ratotalatjit rafe pirra. 29 peiwen augusti- jala pärfemanon säpatin rafe pirra ja te lä tat alwos târro näffäm.

Karjelah wiertijin waddet Japani lakfew tat stuorra fuollost Sathalinast ja wuolket ierit Koreast ja Mandschuriast.

Tat stuorra ja alwos târro, mi lä ärröm pielle-nub jakew, lä nappo näffäm. Tat lä sjaddam käbbat rikai harmat tiurasiin ja åbbå wäralt wierti awotallat rafe padjel.

Târo alwoswuota ja tat sieltes ätna waiwe ja nieta, maw tat atna faronis, i mateh pakoi kum jaulatuwwat. S läh nuofes, atte almatjah kättetuwwih ja sarjituwwih, masših kietait ja juolkit târro-šjaljon ja atte si waipih ja nätkoh târon. Wierti ai muitet tait pärrajit, kuinait ja manait, mah tjäffähih piepmo taka tufan häjos täpin. Târro putta nietaw ja katnjalit ja waiwew padjel miere.

Walla tat târro, mi talle lä näffäm, lä ai wuofetam wäralti, atte ai takkar almot, mi i läh näu ila stuoraf, matta jaloswuota ja puorre harjitimme pakto ja puolle kiereswuota pakto aiteklantai warjalit ietjas lantaw ja taja wil widnit takkar wajjolattja padjel, fän pirra wäralt lä jaffam, atte šän i mateh widnitallat.

Wuona kånåfaja warrotakah samita. Wuona samejunte Tjærrinkådjan jala Bodö statan li Wuona sami pielest ja tai swänskalaj sami pielest, kutih jättih Wuotnai, radjam puorastattem-telegramman. Tan äutäst lä Wuona ätä kånåkis kitam tai pakoi kum: "Waimo wuotoft awon tu puorastattem-warrotakait same-almoka pielest anow män, atte tän tuostoh ja sjiettokis aiken sarnoh samita drotnika ja mu waimolatj kitolwasaw ja warrotakait. Same-almoka puorre lä munno waimo sinne. Håkon."

Laka-äppes äutäs-älmai swänskalaj samita Wuonan. Kånåkis lä 1906 jake äutäst piedjam Luleju lanschärä tuokai 2,300 kruono palkan laka-äppes äutäs-älmai Wuonan swänskalaj samita. Sia talatj äutäs-älmai lä Karl Skaar Tromsa statan.

Same-sunte Norrbottenin jaken 1906. Luleju lanschärä lä mierretam, atte talatj same-sunte S. Hultin, Watjerin, kalka ärrot same-sunte pätte jake ai.

Wuoraswuota wieffe same-skäuliki. Kånåkis lä mierretam, atte same-skäulik Arjapluowe tjäggälwasan Lars Månsson kalka, mangel kå lä skäulik-ammattist häitam, fært jake ädtjot 150 kruono wieffen Samen-ätnama kirkopietnikist.

Karasawwona ätä firko wigituwai wuostas ailekin jäula-manon. Law takai biskop Bergqvist, kutti li pätam tälko Lulejust mädde ietja härrai kum. Tat ätä firko lä maksam 40,000 kruono.

Karajawwona sameh läh talle ädtjom neuves jakew. Tjuoke lä warfa färtan sajen. Tan tieti si läh atnom, atte si kalkih ädtjot jättet Suoma-lantai, kånne lä puorre kuotom, ja ärrot tanne fita radjai. Talle lä karra puorko jättet täkko. Jus räinah säitih pätet Suoma-lantai, te walta länska juokke läfat räinaw. S ain aftak tieteh, sittäikus suopmelattjah mietetit tasa, atte sameh ädtjoh jättet täkko. Arnotiswuota lului kalle, jus äh luluh mietetit.

Wästerbottena sameh läh tan tjawtjan atnam puorre wuorpew pättjoi kautoi. Talle si läh pätam wuolos tuoddarist ja läh wuobtam ätna pättjoi puorre haddai. Hierki äutäst si läh ädtjom 35 jala 40 kruono ja watjami äutäst 15 jala 20 kruono jala wil änapuw. Atamin läh. Mätten sajen lä tjuoke.

Puorre pako.

“Tan läh mu kieres unna niison, ja im män tieteh, kätte män luluw pierkit tu taka.” Näu jaulai sän itietist, kå tjuottjoi räita mannat parkojis. Niison sjattai näu awon, atte wajaltutti parkow ja waiwew ja alki laulot, kå li reitimin sära maw täpe sinne, ja sän lauloi näu tjauka, atte ju kranna kulai taw ja sän ai alki laulot. Daw laulomaw kulai kälmat ja sän ai laulokäti. Te awwo manai waimost waimoi kuoros tan tieti, atte älmai li jaulam unna puorre pakow ietjas niisoni.

Wänafis pakoh läh te kå smawwa ängelah. Rajah tait älkos! Wänafis pako matta juokatit taw sjeunjis palwar, mi muttin tjuodtjo almatja waimo pirra, ja radjat peiwepaitemaw tan sija. Wänafis puorastattem matta kadjot sielow kuoktastallamist. Wänafis mädsjoiin matta sakartit katnjalam tjalmeft. Si läh smawwa ängelah. Rajah tait älkos!

Jus tärno lä takkam puorre parkow, te jaulah, atte tat lä puorakit takatum! Dat kalka arwošmattet ju ain wil takkat näu. Jus härä lä jarnetam puorre präditow, te tän mieläst matah jaulat sunji taw. S jän taste kalkah stuorrasin sjaddat. Uleh wuorteh, taja kä tu iedne lä pätam kruoptai, kitet ju tan äutäst, maw jän lä tunji takkam. Jaulah sunji taw talle, kä jän ain wiesjo!

Mannes lä läsep jaulat puorre pakow wiesjoita kä japmekita?

Wänakis pakoh äh kässet skatow takah, ainat si läh te kä Noaka tuwwo-lädde; si kalkih mäddot ruoptot, kä ieket-päddä lä pätam, oliwa-lastaina njalmen.

Tälen ja talle.

Jupmel lä pikotam ietjas Jesus Kristusja pakto. Su kieres-wuota naggi ju taja. Sän sitai, atte "kaikah almatjah kalkin kadjosit ja pätet jatneswuota täbtämi". Sän sitai kadjot kaikait almatjit pästojupmel-teunastimme ja jutto sjeunjetist. Jesus tieti taw, ja kä jän kalkai siratit ietjas äpatisälmaist, watti jän sidji taw kättjomaw: "Mannit älkos ja takkit kaikait almokit äpatisälman, kastatattin siaw Utje ja Parne ja Miles Wuovinganaja nammai ja äpatattin siaw anetit kaika, maw män läw tidji kättjom". Ja äpatisälmah mannin älkos piejatjit wäraltaw Jesusa famo wuolai, tälwotjit almatjit ju luja, kutti lä käino, jatneswuota ja iellem.

Mädde tjuote mila lä tat lantast, känne Jesus wieswi, tieki mia aiteklantai, ja mädde almokah tuoston kristalatjwuotaw, äutäl kä kuttik muiti taw, atte ajmes älmah Nuorta lantain tarpahin äppat libbofisiwuotaw Jesus Kristusist. Kaktse tjuote jake ledjin wasjam Kristusja räfatimmest, kä wuostas äpatisälmai näu kä missionära päti Swerji. Ja wil kaktse tjuote jake wasjin, äutäl kä kristalatjwuota tjuoukas alkki tjuoukat wari kastan, Samen-ätnamin.

Dan aiken, kä katolikalatj jakko li ratimin mia lanta sinne, ittji takatuwah ätnaf Samen-ätnama wuovingalatj aukai. Muttem jampelatj kuina, kän namma li Margareta ja kutti li kristaladrtjan sjaddam, sitai, atte ju almok kalkai lärret täbdät ietjas Vänestidjew, ja wuolki tan jaken 1389 Malmö statai, känne drottnik Margareta talle li ärromin. Sän hälai drottnikina sami wuovingalatj

nieta pirra, ja drottinik läpeti ietjas wiefew, walla kâ jân wiefeti tanlakai, atte jân pajai tjallet kirjiti jamita latina kiela milte, maw ittji attat japme tadjateh, te pāti taste pinna aufe, waiko kirji sinne ledjin mädde kättjoma heitet päftojupmelteunastimmew. Sän kättjoi ai ärkebifopaw Upsalan takkat juoita sami aufen, walla ittji mife takatuwah.

Tan aiken ledjin warfa kaitah sameh hietnikah. Katolikalatj prästai parfoft sami kasfan ittji päteh ietja kâ atte sameh piedjin att-kälmasatjwuota, neita Marja ja jâmes aileji kâwâit ietjasa kâbtai nala. Setjan atnin si ietjasa talotj päftojupmelit. Si pasotin peiwew ja wärrotin junji wielkis pättsoit, wai jân lului waddet sidji puorre mielskiefesew. Si pasotin manow, ja sakastuwwa, atte ainasammust kudnetin jâulamano, maw kättjon Ankakan. Kâ jân wuoinokâti, te kuinah idtjin tuostah pätnet ja älmah idtjin ättjoh tjuollat jala takkat maitet, mašte stuime sjattai. Jus tat sjattai, te si wiertijin wärrotit manoi. Si atnin ai muttem päftojupmelaw, kân namma li Dor, kutti jutjai almen ja kätti ietjas wietjerina swikolit, kutih sia jako milte ledjin warin ja jaurin. Si pasotin seitit ja jaiwait. Takkarist kaunoi ätnak. Järta japme ani ietjas seitit ja jaiwait.

Seite li muttem kierre jala stuofke. Muttin tat kierre li juttoja muoto, walla taiwai tat li ieme kierre jala stuofke, maw si piedjin jâmes ware nala jala jaure kuorrai, man sinne prukojin kuolit piutet. Seite wuollai ja pirra si piedjin ruodnis kuosja-âwfit ja kiesin ruodnis lastait, ja pasopeiwen jala kâ olifko li sjaddam, rätkälin si tan äutân ja wärrotin.

Saiwai pirra läw mân kullam, atte tah läh sjaddam näute. Wuostas almatjah anika mädde manait; muttemah ledjin karwotum ja muttemah puoddsosah. Te pätin jâmes pale kuosjeh sunno lusa. Te jâi skamohika puoddsos manai äutâst ja tjiekaika tait. Te akka kuosjist jaulai, atte, tan tieti atte jâi tjiekaika tait manait sia tjalmi äutâst, te si ai kalkin ärröt tjiekatum sunno ietjaska tjalmi äutâst, ja näute jaiwah sjaddin. Taišt manaišt sjattai wuoinotis almof, kutti wiesoi warin, ani pättsoit, pätinakit, piuti kuolit ja ietja juttosit. Tai kum takai japme littow. Sän ietj kalkai teunahit jaiwait ja wärrotit sidji, ja te wuorti jaiwaišt, atte tah kalkin waddet junji littow pätjoi kum ja piutema sinne, warjalit su häkkaw ja nâu wil. Mi tadjatip, atte tat li kienes adjakah, mah idtjin wattedh tjasew.

Tai jumeli sitot pifotuwai näitest, kutti ätsäti taw ietjas káhta pakto. Kätte tat sjattai, tan pirra sakast muttem tálotj hárra náute: "Ká si sittiš tietet, káša kalkiž wárrorit, Tori, Stuworjunkari wai Päiwai, te sjadda tat náute: Ká si läh tjatnam taw slittoraw, maw si sittiš wárrorit, ietjasa káte tuokai, te si waltiš kuolkaw slittora tjeipetišt ja tjatniš taw takkar weike-suormasa pirra, maw atniš kábtan. Ká náite tšapma kábtaw ietjas wietšerina, manniš suormasah káhta pirra, ja ká tat suormas, man pirra kuolka lá tjanatum, páta Stuworjunkara, Tora jala Peiwe káwá nala, te šan kanok ike mateš kukepui pátet, áutál ká wárrro lápetuwowa tan jumeli, kán káwá nala suormas lá kanokam." Si táiwon, atte si tan káhta pakto mattin tietet, mi sjattai ietja šitai šinne, jala kalkaikus lifko wai olifko pátet, ja táiwon, atte si mattin takkot tautait, wahakaw takkat almatjita ja áloita ja haddotit wajjolat-tjaw ja náu wil.

Tálotj šameš wiertijin ai pallat štaloišt ja šwikolišt. - Tai kaškan li átta, kutti kátjotuwowa ápparin; tat li káttetum mana wuoiŋaniš. Šetj mán kulliw attjak, atte muttem álmai li wieskan takkari áutášt, náu atte šan peišt ietjas warreswuotaw. Átina tarrolattjah ai jakkij, atte takkar wuoiŋanašah kaunojij. Tálen jakkij šameš, atte šia náiteš atnin ánap šamow tai wuoiŋanašai padjel ká krištalatj hárra. Náute šuštšastuwowa tálotj aikešt: Muttem hárra, kutti kátjotuwai "Hárr-Šer" šitai šames pale katotit takkar ápparaw, kutti li árromin Šilbojáká kirfokáino nanne, walla áppar kaikoi šu karwoit, ittji tauk šu hárra-kappow. Wimak páti muttem wuoras šapme šu wákkai. Šán látkai juoita, ja te áppar katoi, ja kuoros wal kumah jala kappasaš patšin šušte.

Ká šameš ledjin tjadjanimme takkar wuoiŋalatj šjeunjeta šinne, te mi mattep tadjatit, atte si idtjin tieteh átnakaw ietja ámi harrai, jutte wáraltalatj tietem lá mia lanta šinne tjuowwom krištalatjwuotaw. Mádde wiesšon ai neureslakai. Ká si pašotin takkar jumelit, te li tiettelis, atte tšármá ja niše taiwai kalkai šjaddat tuopmarin šia kaškan. Párkalah wuolep lantast, kutiž ášestini šiaina ja taiwai piettin šiw, idtjin šitah, atte si kalkin ápatuwowat, jutte pallin, atte šameš talloi kalkin wuoinet párkali páttofišwuotaw.

Šus kaška-aiken tášje wal pinna li takatum šami wuoiŋalatj puorren, te ietja wuoke wuoinoi pátet reformationa pakto. Gustaf Waša, mia aiteklanta tšáute, kutti tárjoti Šwerjew 1523

—1560, sitai tšäutet samit ai šia wuwingalatj waiwest. Šän rajai munkait Wadštenašt šarnetadtjit samita ja kätjoi, atte sameh kalkin kaštatuwwat ja äpatuwwat, walla ká präštah idtjin ain tad-jateh same kielaw idtjinke wiesoh Šamen-ätnamin, ainat fuoros wal wuorjai mannin tanne, te pinna auke päti šia parkoš.

Gustaf 1:aja parne Karl 9:at, tan parne Gustaf 2:e Adolf ja šu neita Kristina anjitiš sami stuorra kitolišwuotaw tan äutäšt, marw ši takkin sami puorren. Karl 9:at alki. Juo 1599 jaulai šän, atte färta lappmarkan kalkai akka kirko kaunat, ja šän kätjoi ietjas šuntit hieretit pärkali neuress wiesšomwuokew Šamen-ätnamin. Kä sameh Tuornoja lappmarka šinne idtjin aimoteh tšieggit taw kirfow, mi kalkai tšieggituwwat Karajawwona fuoran, wašteti kánäkis, atte šän ietj kalkai tšieggit taw. Šän fuoros wal pakati šaw wisšjalit mannat kulatjit Šupmela pakow ja ädtjot äšew šakramentašt. Šän pajai tšieggit kirkoit Vykselen, Urwidšjauren, Talwatašan ja Tuornosin. Šu šitota milte kalkin sameh pätet kirfoi Tomasmäsjo-aiken marwatjit škatew, anatjit markanaw ja kulatjit Šupmela pakow. Ši kalkin ärröt tanne Kintalmäsjo radjai ja härra kalkai šarnetit šidji juokke nubbe peiwe. Ši kalkin wašt kirfoi pätet Marjapeiwen ja ärröt tanne kaštje jala nielše läke nan peiwe, ká šämmalakai kalkai šarnetuwwat. Tah präštah, kutih idtjin šitah wiesšot Šamen-ätnamin, kalkin piejatuwwat ammatišit ierit. Šdtjin tauk ain kaunoh kirjeh same kiela milte.

Räkte Šamenätnama wuoke li tai tjuowwo tärjotidji aiken, läkätuwwa muttem kirje šinne Hernösanda Konšistoriumiš, mi lä tjaletum tan jaken 1686 ja mi kauno Urjapluowe kirkon: "Kánäkis Gustaf 2 Adolf pajai šišpiedjat škåulaw Ume šamen-ätnamin tan jaken 1631 (Vyksela šinne). Täšte lä tan mangel pätam šames nuorea älmah, kutih läh šarnetim-ammataw ädtjom jala ietjan läh pätam tšappa tietemi ietjasa kristalatjwuota šinne ja ain wiesšoh ietjasa almoka kaštan."

Drottnik Kristina tjuowoi ietjas atje ja adja eškämpelaw. Kä tat kirje, man pirra hålliw, tjaletuwai, li wuoke takkar: "Ume atna talle muttem riekatam šamew škåula-tjuottjotidjen ja härran, kán namma lä Olaus Stefani Graan, kutti wiesšo äšlo puorakit. Šän atna ai ietjas wuolen muttem komministeraw, kutti lä šapme šän ai, kutih talle šarnetepa ietjasa iedne-kiela milte. Šämmalakai atna Urjapluowwe puorre tarrolatj pastoraw, walla šän wiesšo akew ietjas tšäggälwasa kaštan. Näu ai Šilbojåkk atna ietjas

wuoras härraw, Grif Karl Swensfaw, kutti talle atna pannes ietjas kuoran, ja san lä riekatam tuon sajen ja hälla tjielka same. Luleju ja Tuornoja sinne läh ai härrah, muttemah sameh, muttemah tarrolattjah. Kå tat li ärnitum, wiertijin si järkälit sames kirjit same kiellai, mah mattin teunahit almoka pajasfieggimi. Ja tan tieti atte tan kiela sinne lä stuorap reutatis sierra samennätnami kassan kå ietjan prufo ärrot, nån atte Ume sapme i tadjateh Luleju samew ja wil neureput Tuornoja samew, kånne suoma kiella lä järkatam sami kiela sija, tan tieti i mateh akka järkälim katekesast ja ietja kirjist anetuwwat kaifaita samita. Tan tieti alki prosta Tuornoja sinne M. Johannes Torneus ietjas samita takkat sapmelatj kietakirjew, mi trukkituwai Stodholman 1648 ja talle (1686) anetuwwa tappe. Su esämpelaw tjuowoi prosta Pitama sinne M. Graan ja takai abbiskirjew ja katekesaw katjalwasaj ja wastatajai kum same kiela milte Silbojaka ja Arwidzjure samita. Mangemusat takai Ume samennätname härra Olaus Graan katekesaw ietjas kultalidjita."

Tan aike rajest lä sami wuoringalatj wuoke äne änaput puorranam. Dalle kaunojih Samenätnamein kuokte läk akka kirko ja kuokte läke nan kapella, walla tat i läh kuoros wal sami aukai, jutte talle läh änamus wiesatah Samenätname sinne tarrolattjah. Mädde prästa partih sami puorrai sarnetimme ja äpatimme pakto. Sameh läh ädtjom mädde skäulait, ja kånne si äh mateh wuolket häimast skäulai, tanne skäula-äpatidje päta sia lusa ja äpat käten. Sames kirjeh läh ai järkälim sia kiellai. Dauk kauno ain ila pinna same kirjeh. Sia wiessonwuoke lä ai takkam, atte parko sia kassan i läh kuoddam nån ätna sjattow. Kå si jättih sajest sadjai, ädtjoh si kuoros wal wuorjai kullat Jupmela pakow. Tat skäula, mi jätta sia kum, i mateh ätnakaw takkat, kå tat wierti anetuwwat käten ja äpatidje i mateh ärrot särta sajen änap kå kallekatj wakkow. Tan tieti atnin sameh kuffew sames hietnifalatj tapit ja pasotin seitit ja saiwait, waiko si kastatimme pakto ledjin pajaswaltetum kristalatj tjäggälwasa sija. Dalle tän ih mateh kaunat pästo jupmeli teunastimmew Samenätnamein, jus tän kuoros wal ätsäh käwäit ja seitit, walla jus tän ätsätah almatji waimoit, te tän kalle taiwai kaunah tarw, mi i läh puorak. Tanne tän marjo kaunah haneswuotaw, stuoreswuotaw, pahas ussjolmasait, wassjew ja skiekeswuotaw. Ja tah pahas tapeh läh akka pahas pästo jupmelah kå tuoh tälotj seitteh ja saiwah.

Walla ätna sameh läh ai pätam jatnes tjuoukaji ja wiesjoh
 Jupmela ja almatji äutân nâu kâ kristakis almatjah kalkih wiesjot.
 Tan äutâst mi kalkap kitet Jupmelaw, kutti lä wicketam samit
 ierit sia tâlotj sjeunjetist ja tâlwom siaw puorre käino nala. Waipe
 kaikah sameh ja kaikah almokah lulun wantartit tan käino nanne!

Same kruopta lä taiwai kuoltolakka jala ätno.

Kuolton 13 peiwen kälko-manon färari Kästotuoddarin Kara-
 sawwona suoknan samekuina Anna Larsdotter Tomma, 36
 jake wuoras. Eân li tärno L. Simma lunne ja kalkai mannat
 räinait kättjat tuoddarin, kâ kuolto häffat päti ju padjeli. Päna
 wal ruoptot päti, walla ittji jân ietj.

Läkew jake tan äutâl häffâni ju attje ai tuoddarin.

Läffâmus Samita

älkos-wattetuwwa kutta pale färtan talwen ja kalka änekislakai
 tietetit taw, mi lä sjaddam mia aitek-lantan ja ietja jajin. Tasa
 wil tat kalka hällat Samen-ätnama mäffi pirra, kätte sameh wies-
 joh ja kätte sia wiesjom ja parko lului mattet puoremuslakai
 äutanit. Tat awija sitta ai hällat Jupmela pakow ja juptjastit
 tâlotj almatji pirra ja ietja ämi pirra, mait lä auke läffät.

Tuostotuwwis tat mia awija puorre wiljoina ja puftis tat
 äwtäkärtafajtjuotanis puoristjiunjatufaw ja awow Samen-ätnama
 kätita ja täpita.

Älkos-wadde.